

DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2025.01.178> JEL classification: G21, H56, O1
UDC: 336.7

Олег КОЛОДІЗЕВ

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри міжнародної торгівлі, митної справи та фінансових технологій,
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, Україна
E-mail: kolodizev107@ukr.net
ORCID iD: 0000-0002-6715-2901
Web of Science Researcher ID: C-6094-2018

Володимир БЕРЕГОВИЙ

аспірант кафедри міжнародної торгівлі, митної справи та фінансових технологій,
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, Україна
E-mail: berehovyi.volodymyr@gmail.com
ORCID iD: 0009-0006-3003-4051

ПІДХОДИ ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТІЙКОСТІ ЕКОНОМІЧНИХ АГЕНТІВ: ВПЛИВ НОВИХ РЕАЛІЙ НА ПОЛІТИКУ ЕКСПОРТУ ТА ІМПОРТУ В УКРАЇНІ

АНОТАЦІЯ

Вступ. Статтю присвячено систематизації існуючих підходів до аналізу впливу фінансових інструментів та технологій на розвиток економіки в сучасних умовах воєнного стану. Україна володіє значним потенціалом для адаптації до сучасних економічних викликів. Ефективний розвиток експорту та імпорту в умовах війни й післявоєнного відновлення вимагає комплексного підходу, який передбачає державну підтримку бізнесу, модернізацію логістичної інфраструктури, розширення кола торговельних партнерів, цифровізацію та посилення промислового потенціалу.

Метою статті є узагальнення підходів до забезпечення стійкості економічних агентів з врахуванням особливостей функціонування економіки в умовах воєнного стану.

Методологія дослідження. В статті використані методи аналізу та синтезу, формалізований, абстрагування та порівняння.

Результати. Систематизовано підходи до аналізу впливу інструментів та технологій на розвиток національної економіки в сучасних умовах, визначено ключові напрями впливу результатів впровадження інновацій з конкретизацією їх змісту, спрямованості впливу та значення. Представлено принципову схему взаємодії учасників в аспекті ключових характеристик фінансової стабільності, а також систематизовано підходи до забезпечення фінансової стабільності в умовах турбулентності ринків капіталу. Уточнено розуміння сутності понять «фінансова стабільність» та «турбулентність ринків капіталу» на етапі розвитку діджиталізованої економіки. Доведено, що інноваційний розвиток експортно-імпоротної діяльності є визначальним чинником зміцнення конкурентоспроможності підприємств та національної економіки. В умовах глобалізації та стрімкого технологічного прогресу стратегію зовнішньоекономічної діяльності необхідно постійно адаптувати шляхом впровадження сучасних рішень. Інновації у диверсифікацію продукції, цифровізацію процесів, оптимізацію логістики та вдосконалення митного регулювання сприяють підвищенню ефективності зовнішньоекономічних

Олег Колодізев, Володимир Береговий, 2025

Отримано: 15.01.2025 р.

Рекомендовано до друку: 09.02.2025 р.

Опубліковано: 26.03.2025 р.

Ця стаття розповсюджується на умовах ліцензії Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0, яка дозволяє необмежене повторне використання, розповсюдження та відтворення на будь-якому носії, за умови правильного цитування оригінальної роботи.

Як цитувати:

Колодізев О., Береговий В. Підходи до забезпечення стійкості економічних агентів: вплив нових реалій на політику експорту та імпорту в Україні. *Економічний аналіз*. 2025. Том 35. № 1. С. 178-189. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2025.01.178>

операцій і забезпечують стійкий розвиток. Визначено, що основними складовими імпорту стануть енергетичні технології, військова техніка та промислове обладнання. Укладання нових економічних угод із партнерами сприятиме трансформації торговельної структури, зокрема підвищенню технологічного рівня імпорту та зростанню частки продукції з високою доданою вартістю в експорті. Оволодіння комплексом запропонованих підходів до забезпечення фінансової стабільності сприятиме глибшому аналізу актуальних тенденцій в умовах нестабільності ринків капіталу та дозволить своєчасно ухвалювати обґрунтовані й ефективні інвестиційні рішення.

Ключові слова: фінансова стабільність; турбулентність ринків капіталу; експортно-імпортна діяльність; стійкість державних підприємств; діджиталізація.

Вступ

В умовах глобальної нестабільності, зокрема функціонування національної економіки в умовах воєнного стану, ключовим завданням стає формування стійкої та гнучкої фінансової системи, здатної оперативно адаптуватися до зовнішніх викликів і сприяти економічному розвитку. Досягнення фінансової стабільності або стійкості потребує комплексного підходу, що охоплює ефективне регулювання, диверсифікацію фінансових активів, впровадження передових технологій та зміцнення міжнародної співпраці.

Сучасні економічні дослідження в аспекті визначення сутності понять «фінансова стабільність» та «турбулентність ринків капіталу» займають центральне місце у публікаціях науковців, оскільки саме вони безпосередньо впливають на розвиток національних економік та глобальної фінансової системи. Розуміння сутності цих понять є ключовим для формування ефективної фінансової політики та забезпечення стійкості економічних систем. Фінансова стабільність трактується науковцями по-різному, що відображає багатогранність цього поняття. Загалом, фінансова стабільність характеризується як стан фінансової системи, за якого вона здатна ефективно виконувати свої функції навіть за умов зовнішніх та внутрішніх шоків.

Мета статті

Метою статті є узагальнення підходів до забезпечення стійкості економічних агентів з врахуванням особливостей функціонування економіки в умовах воєнного стану. Основними завданнями є: уточнення сутності понять «фінансова стабільність» та «турбулентність ринків капіталу» в сучасних умовах; визначення

ролі і впливу фінансових інструментів та технологій на зміни характеру відносин між учасниками фінансової екосистеми; аналіз динаміки розвитку фінансових ринків в умовах діджиталізації; виявлення взаємозв'язку між ефективністю експортно-імпоротної діяльності та стійкістю підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження

Дослідження проблематики забезпечення фінансової стабільності економічних агентів залишається важливим напрямом наукового пошуку, який набуває ще більшої актуальності на етапі посилення системних геополітичних викликів. Так, Барановський О. І. визначає саме фінансову стабільність як здатність системи протистояти зовнішнім та внутрішнім впливам, зберігаючи стійку рівновагу та надійність протягом часу [1].

Загальне визначення, запропоноване Саврадим В. М., дозволяє вважати фінансову стабільність як стан динамічного розвитку фінансової системи, за якого протягом тривалого періоду забезпечуються її стійкість та здатність до саморегуляції. При цьому також цікавими, на нашу думку, є визначення, надані Центральними банками різних країн, які також пропонують свої визначення фінансової стабільності з врахуванням власного трактування сутності. Так, співробітники Банку Англії розглядають її як наявність стабільної фінансової системи, спроможної ефективно надавати необхідні фінансові послуги реальній економіці за будь-яких неочікуваних подій. При цьому, фахівці Бундесбанку Німеччини акцентують увагу на здатності фінансової системи ефективно виконувати ключові економічні функції, такі як розподіл ресурсів, передача ризиків та здійснення платежів, навіть у разі виникнення шоків або стресових ситуацій [2].

Узагальнюючи різні підходи до визначення сутності досліджуваного поняття, можна виділити наступні ключові характеристики

фінансової стабільності, які представлені у вигляді схеми їх взаємодії на рис. 1.

Рис. 1. Схема взаємодії ключових характеристик фінансової стабільності

Джерело: розроблено авторами.

В свою чергу, економічна ситуація, де мають місце прояви турбулентності ринків капіталу, характеризується високою волатильністю, непередбачуваністю та різкими коливаннями цін на фінансові інструменти. Це явище може бути спричинене різними факторами, такими як економічні кризи, політична нестабільність, зміни в регуляторному середовищі або глобальні події, наприклад, пандемії, війни.

Науковці відзначають, що турбулентність ринків капіталу може мати як негативні, так і позитивні наслідки. З одного боку, вона підвищує ризики для інвесторів та може призвести до фінансових криз. З іншого боку, турбулентність може стимулювати інновації, сприяти перегляду інвестиційних стратегій та підвищувати адаптивність фінансових інститутів. У дослідженні, присвяченому стратегіям адаптації бізнесу в турбулентному ринковому середовищі, автором зазначається, що підприємства змушені впроваджувати нові

підходи до управління, зокрема, диверсифікацію ринків, зменшення витрат та гнучке управління персоналом, щоб вижити в умовах непередбачуваних змін [3].

На нашу думку, доцільно дослідити і конкретизувати взаємозв'язок між поняттями «фінансова стабільність» та «турбулентність ринків капіталу». Фінансова стабільність і турбулентність ринків капіталу є беззаперечно взаємопов'язаними поняттями. Турбулентність на ринках капіталу може бути як причиною, так і стати наслідком порушення фінансової стабільності системи. Різкі коливання на фінансових ринках можуть підірвати довіру інвесторів, призводити до відтоку капіталу та створювати загрозу для стійкості фінансової системи. Водночас, нестабільна фінансова система може посилювати турбулентність на ринках капіталу, оскільки учасники ринку швидко реагують на невизначеність та підвищені ризики. У монографії автором

підкреслюється, що в умовах турбулентності особливо важливо забезпечити стійкість фінансових інститутів та ринків, оскільки вони відіграють ключову роль у підтримці економічної активності та довіри з боку учасників ринку [4].

Аналіз сучасних викликів та систематизація підходів до забезпечення фінансової стабільності в умовах турбулентності займають

особливе місце. Змінні умови розвитку глобальної економіки характеризуються постійними викликами, серед яких економічні кризи, геополітичні конфлікти, технологічні зрушення і екологічні катастрофи. Так, науковці та фінансові аналітики розглядають різні підходи до забезпечення фінансової стабільності в умовах турбулентності (рис. 2).

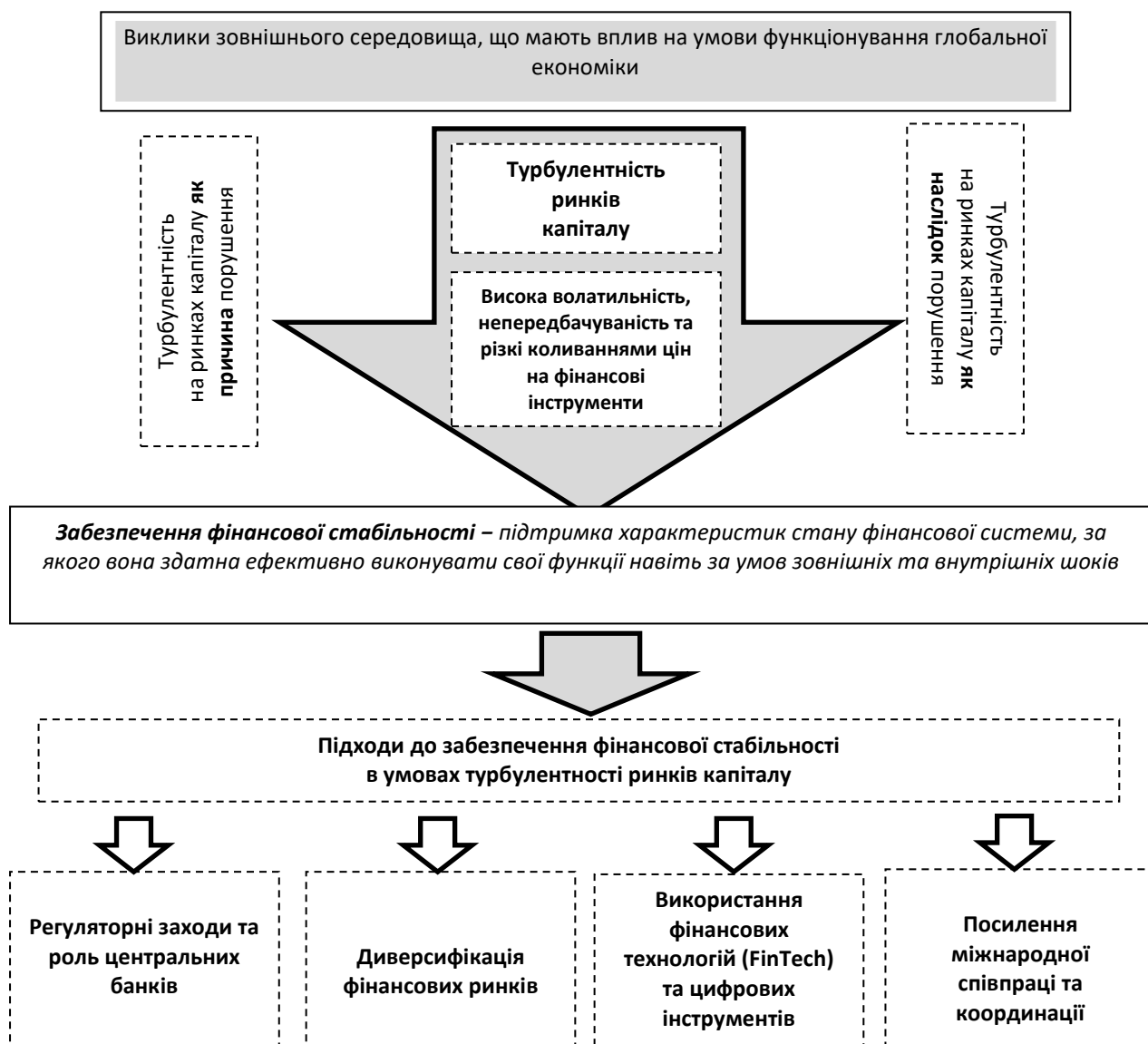

Рис. 2. Систематизація підходів до забезпечення фінансової стабільності в умовах турбулентності ринків капіталу

Джерело: розроблено авторами.

Представлені підходи включають відповідні комплекси заходів, а саме:

1. Регуляторні заходи та роль центральних банків. Центральні банки відіграють ключову роль у зменшенні негативного впливу

турбулентності на фінансові ринки. Основні заходи включають: Монетарну політику: коригування облікової ставки для стабілізації кредитного ринку та рівня інфляції; Макропруденційне регулювання:

встановлення вимог до капіталу банків, контроль над ризиками фінансових установ; Ліквідність та підтримка банківської системи: забезпечення фінансових установ необхідними ресурсами в кризових ситуаціях.

2. Диверсифікація фінансових ринків. Один із ключових інструментів управління ризиками – диверсифікація активів та ринків. Інвестори та фінансові установи застосовують такі стратегії: Географічна диверсифікація: розподіл активів між різними країнами та регіонами; Секторальна диверсифікація: інвестування у різні галузі економіки; Інструментальна диверсифікація: використання різних фінансових інструментів (акції, облігації, деривативи).

3. Використання фінансових технологій (FinTech) та цифрових інструментів. Фінансові технології сприяють підвищенню гнучкості фінансових ринків та забезпеченню стійкості в умовах турбулентності: Штучний інтелект та великі дані допомагають аналізувати ризики та прогнозувати фінансові кризи; Блокчейн забезпечує прозорість фінансових транзакцій та зменшує ризики шахрайства; Цифрові валюти та платіжні системи сприяють швидкій адаптації ринків до змінних умов.

4. Посилення міжнародної співпраці та координації. Умови глобалізації вимагають ефективної міжнародної координації для зниження ризиків фінансової турбулентності. До важливих аспектів міжнародного співробітництва належать: Гармонізація регуляторних стандартів між країнами для запобігання фінансовим кризам; Міжнародні фінансові резерви та стабілізаційні фонди, які використовуються для підтримки країн у періоди економічної нестабільності; Обмін інформацією між фінансовими регуляторами для запобігання кризовим явищам.

Отримані результати аналізу існуючих визначень сутності понять «фінансова стабільність» та «турбулентність ринків капіталу» дозволили підтвердити, що вони є складними взаємопов'язаними явищами. При

цьому, забезпечення фінансової стабільності вимагає комплексного підходу, що включає ефективне регулювання, диверсифікацію фінансових активів, впровадження новітніх технологій та посилення міжнародної співпраці. У сучасних умовах глобальної нестабільності, у тому числі функціонування національної економіки в умовах воєнного стану, важливим завданням постає створення стійкої та адаптивної фінансової системи, здатної ефективно реагувати на зовнішні виклики та підтримувати економічне зростання.

Результати узагальнення підходів у дослідженнях науковців щодо конкретизації ролі і значення впливу фінансових інструментів та технологій на зміни характеру відносин між учасниками фінансової екосистеми дозволяють продемонструвати ключову роль, яку вони відіграють у трансформації сучасної фінансової екосистеми (рис. 3). Саме комплекс фінансових інструментів та технологій впливають на характер взаємодії між учасниками ринку, змінюючи структуру фінансових відносин, рівень довіри та доступність фінансових послуг.

Значення такого впливу в сучасних умовах функціонування економіки набуває системного характеру, ключові аспекти якого представлені в табл. 1.

Фінансові інструменти та технології суттєво змінюють характер відносин між учасниками фінансової екосистеми. Використання цифрових платформ, автоматизація та інноваційні методи управління ризиками сприяють більшій прозорості, ефективності та інклюзивності фінансового середовища. Разом із цим, важливу роль відіграє регуляторний контроль для забезпечення стабільності та безпеки фінансової системи. Майбутній розвиток фінансових технологій потребуватиме подальших досліджень для виявлення нових можливостей та ризиків, пов'язаних із цифровізацією фінансових відносин [5].

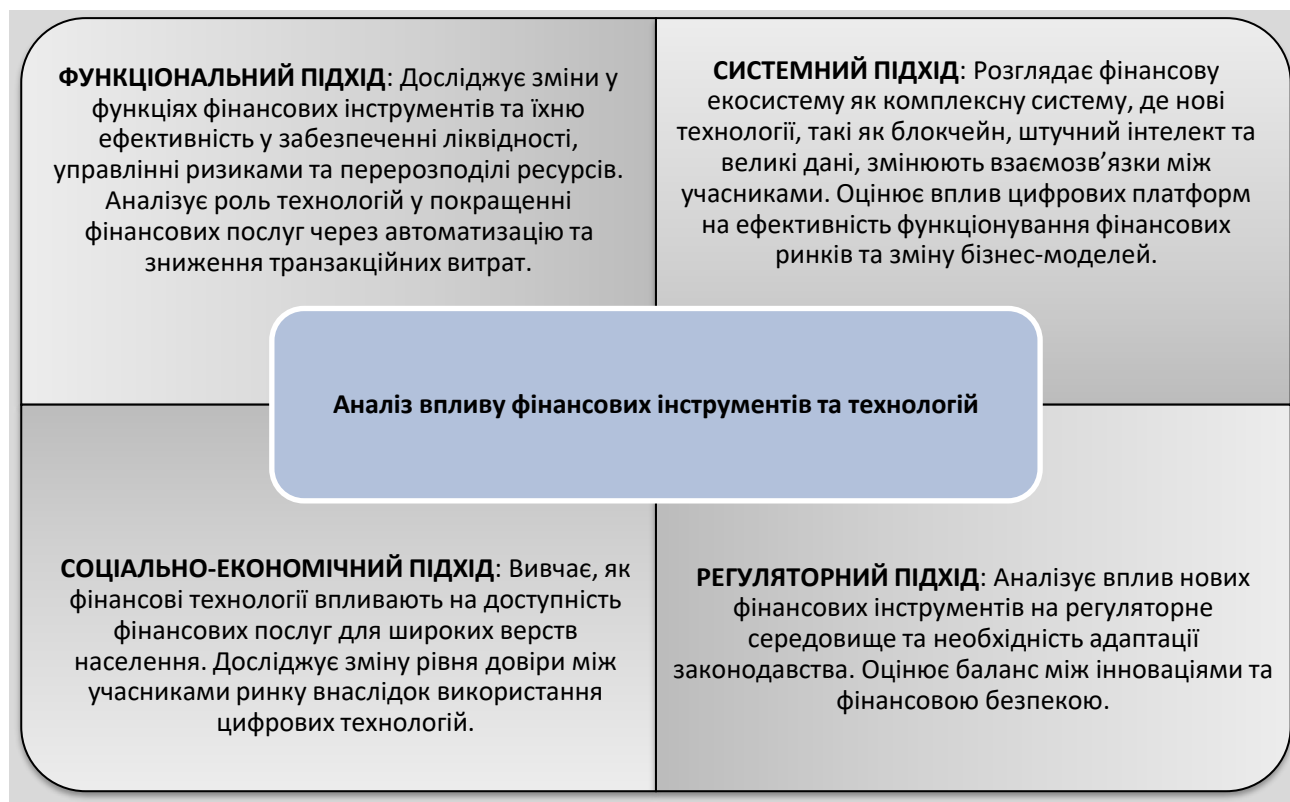

Рис. 3. Основні підходи та їх змістовне наповнення на етапі аналізу впливу фінансових інструментів та технологій

Джерело: розроблено авторами.

Таблиця 1. Визначення ролі і значення впливу фінансових інструментів та технологій на розвиток діджиталізованої економіки

Ключовий напрям впливу	Зміст, спрямованість впливу та його значення
Посилення взаємодії між учасниками ринку	Використання цифрових платформ сприяє швидкому та ефективнішому обміну інформацією між банками, інвесторами, фінансовими посередниками та клієнтами. Технології сприяють зниженню витрат на фінансові операції та підвищенню прозорості транзакцій.
Зміна бізнес-моделей та роль фінансових посередників	Фінансові технології, такі як p2p-кредитування та краудфандинг, зменшують залежність клієнтів від традиційних фінансових установ. Розвиток алгоритмічного трейдингу змінює принципи роботи фондових ринків, підвищуючи швидкість і точність угод.
Розширення доступу до фінансових послуг	Фінансові технології, такі як p2p-кредитування та краудфандинг, зменшують залежність клієнтів від традиційних фінансових установ. Розвиток алгоритмічного трейдингу змінює принципи роботи фондових ринків, підвищуючи швидкість і точність угод.
Підвищення рівня довіри та безпеки	Інновації у сфері кібербезпеки допомагають захищати дані клієнтів та запобігати фінансовим шахрайствам. Використання блокчейну забезпечує незмінність записів та підвищує рівень прозорості фінансових операцій.
Вплив на регуляторне середовище	Активний розвиток фінансових технологій вимагає адаптації нормативно-правових актів для врегулювання діяльності фінансових установ та захисту прав споживачів. Виникнення нових інструментів, таких як стейблкоїни та CBDC (цифрові валюти центральних банків), формує нові підходи до монетарної політики.

Джерело: сформовано авторами.

Стійкість економічних агентів, зокрема державних підприємств, в умовах воєнного стану є важливим чинником для забезпечення національної економічної стабільності. Воєнний стан, як правило, впливає на всі аспекти економічної діяльності, включаючи експортно-імпортні операції, які можуть бути серйозно порушені або ускладнені в умовах військових конфліктів. Важливими аспектами в загальному вигляді цієї ситуації є ефективність зовнішньоекономічної діяльності, здатність підприємств адаптуватися до змін на міжнародних ринках, а також внутрішня організація роботи на рівні державних структур.

Вплив воєнного стану на експортно-імпорتنу діяльність державних підприємств набуває чітких ознак, що призводить до появи наступних характеристики в системі відносин.

Втрата доступу до міжнародних ринків: Воєнний стан зазвичай супроводжується блокадою транспортних шляхів, зниженням безпеки на кордонах, що значно ускладнює транспортування товарів, обмежує доступ до зовнішніх ринків і погіршує умови для ведення зовнішньої торгівлі. Це може призвести до зниження обсягів експорту, а також до скорочення імпорту критично важливих ресурсів, таких як сировина, енергоресурси та технічне обладнання.

Перерозподіл зовнішньоекономічних зв'язків: У зв'язку з порушенням традиційних торгових маршрутів і утрудненням з постачанням товарів, державні підприємства змушені шукати нові ринки для збуту своєї продукції. Це вимагає змін у стратегії експортно-імпоротної діяльності, нових логістичних рішень та адаптації до нових реалій зовнішньої торгівлі.

Зниження інвестиційної привабливості: Воєнний стан часто призводить до зниження рівня іноземних інвестицій, оскільки країна стає менш привабливою для міжнародних партнерів через підвищену політичну та економічну нестабільність. Це може спричинити зниження фінансування важливих експортних і імпорتنих проектів, що в свою чергу позначиться на економічній стійкості підприємств.

Проблеми з фінансуванням та забезпеченням іноземною валютою: В умовах

воєнного стану уряд може ввести обмеження на валютні операції або регулювати обмінний курс, що ускладнює проведення експортно-імпортних операцій. Для державних підприємств це може стати серйозним бар'єром для здійснення міжнародних транзакцій, необхідних для закупівлі важливих товарів або постачання продукції на експорт.

Стійкість державних підприємств у воєнних умовах має бути забезпечено з врахуванням наступних параметрів-характеристик.

Забезпечення безперервності виробництва: Для збереження стійкості важливо, щоб державні підприємства мали чітку стратегію збереження виробничих потужностей, навіть якщо це вимагає зменшення обсягів виробництва чи зміни складу продукції. В умовах воєнного стану підприємства повинні адаптуватися до нових умов, оптимізувати виробничі процеси та шукати шляхи для зменшення витрат.

Адаптація до змін на ринку праці: У період війни можуть виникати проблеми з кадрами, коли частина працівників змушена евакуюватися або залучатися до військових дій. Для забезпечення стійкості державні підприємства повинні забезпечити гнучкість у роботі, в тому числі завдяки перепідготовці та мобільності кадрів.

Підтримка державного фінансування: Держава може надавати фінансову підтримку для забезпечення стабільності підприємств, що включає субсидії, податкові пільги, а також заходи щодо стимулювання внутрішнього виробництва. Державна підтримка у вигляді інвестицій в інфраструктуру, логістичні ланцюги та виробничі потужності можуть значно посилити стійкість підприємств у кризовий період.

Забезпечення стратегічних товарів та послуг: Державні підприємства, особливо в критичних галузях, таких як енергетика, транспорт, сільське господарство та оборона, повинні забезпечити безперебійне постачання стратегічних товарів і послуг як для внутрішнього ринку, так і для експорту. Це дозволяє не тільки підтримувати стабільність національної економіки, але й зберігати міжнародну конкурентоспроможність.

Доцільно також дослідити взаємозв'язок між ефективністю експортно-імпоротної

діяльності та стійкістю підприємств. Так, ефективність експортно-імпоротної діяльності безпосередньо впливає на стійкість державних підприємств у воєнний період. Коли експортна діяльність підприємства залишається на високому рівні, це дозволяє забезпечувати надходження валютних коштів, які можуть бути використані для поповнення ресурсів або інвестицій у відновлення виробництва. Водночас, адаптація до нових умов зовнішньоекономічної діяльності допомагає підприємствам швидше відновлювати свою роботу та стабільніше функціонувати.

Однак, успішна зовнішня торгівля також залежить від здатності державних підприємств здійснювати адаптацію до зміни міжнародних ринків, забезпечувати ланцюги постачань навіть за умов обмеженої доступності ресурсів, а також ефективно взаємодіяти з міжнародними партнерами в умовах нестабільності.

Загалом, стійкість економічних агентів у воєнний час тісно пов'язана з їх здатністю адаптуватися до змінюваних зовнішньоекономічних умов. Державні підприємства, що ефективно здійснюють експортно-імпорتنу діяльність, можуть зміцнити свою стійкість, забезпечуючи необхідні ресурси для виробництва та збереження фінансової стабільності, що в перспективі приводить до зміни структури експорту-імпорту. Водночас, адаптація до нових умов, гнучкість у фінансуванні та здатність підтримувати стратегічні поставки є критичними факторами для забезпечення стійкості на довгострокову перспективу [6].

Прогнозний аналіз змін у структурі експорту-імпорту України внаслідок можливих нових економічних контрактів із країнами-партнерами можна зробити, враховуючи поточні тенденції зовнішньої торгівлі, зміни в геополітичній ситуації та перспективи розвитку ключових галузей через констатацію основних факторів, що впливатимуть на структуру експорту-імпорту, а саме:

1. Зміцнення економічних зв'язків із ЄС та США: Угода про безмитний експорт до ЄС та можливе розширення торгових пільг з боку США стимулюватиме зростання експорту агропродукції, металів, продукції машинобудування та ІТ-послуг.

2. Диверсифікація енергетичних поставок: Україна поступово зменшує залежність від традиційних енергоресурсів, що може призвести до збільшення імпорту технологій для відновлюваної енергетики, зокрема з Німеччини, США та Китаю.
3. Збільшення військово-промислового співробітництва: Контракти з країнами НАТО сприятимуть зростанню імпорту озброєнь, а також розвитку власного оборонного комплексу для експорту в майбутньому.
4. Розширення азійських ринків: Україна активно шукає нові ринки збуту для сільськогосподарської продукції, що може посилити співпрацю з Китаєм, Індією, Південною Кореєю та арабськими країнами.

Забезпечення стійкості економічних агентів України в умовах воєнного та післявоєнного стану вимагає комплексного підходу, що враховує поточні економічні показники та адаптацію політики експорту та імпорту до нових реалій [7]. Нижче представлено результати структурного аналізу із використанням актуальних статистичних даних. Так, у першій половині 2024 року Україна зафіксувала торговельний дефіцит у розмірі \$13,6 млрд, що більше порівняно з дефіцитом у \$10,9 млрд за аналогічний період попереднього року. Експорт за цей період склав приблизно \$19,6 млрд, тоді як імпорт – близько \$33,2 млрд.

За попередніми даними, у 2024 році експорт з України в грошовому вимірі зріс на 13,4%, досягнувши \$41,043 млрд, що на \$4,943 млрд більше, ніж у 2023 році. Обсяг експорту у фізичному вимірі збільшився на 28,8%, до 129,2 млн тонн. При цьому з початку повномасштабної війни понад 19 600 підприємців отримали гранти, що сприяло створенню 55 000 нових робочих місць. Такі програми підтримки підприємництва є критично важливими для економічної стійкості країни [8].

Інноваційний розвиток експортно-імпоротної діяльності є ключовим фактором підвищення конкурентоспроможності підприємств та національної економіки в цілому. В умовах глобалізації та швидких технологічних змін необхідно постійно адаптувати стратегії

зовнішньоекономічної діяльності, впроваджуючи інновації для забезпечення сталого розвитку. Впровадження інновацій у диверсифікацію продукції, цифровізацію процесів, оптимізацію логістики та митного регулювання дозволяє значно підвищити ефективність зовнішньоекономічної діяльності. Підприємствам слід активно впроваджувати інновації, інвестувати в НДДКР, співпрацювати з науковими установами та використовувати державні програми підтримки для забезпечення сталого розвитку та підвищення

конкурентоспроможності на міжнародних ринках.

В умовах воєнного та післявоєнного стану економічна стійкість суб'єктів господарювання державного сектору економіки є критично важливою для збереження стабільності національної економіки. Впровадження інноваційних напрямів у експортно-імпорتنу діяльність може значно посилити цю стійкість завдяки кільком існуючим ключовим факторам, що представлено в табл. 2.

Таблиця 2. Інноваційні напрями та економічна стійкість економічних агентів

Інноваційний напрям	Вплив на економічну стійкість	Умови воєнного стану	Умови післявоєнного стану
Диверсифікація продукції та послуг	Знижує залежність від конкретних ринків, дає можливість швидше адаптуватися до змінюваного попиту та знаходити нові канали збуту.	Порушення традиційних торгових шляхів, необхідність змінювати ринки та продукти.	Швидке відновлення експорту через адаптацію до нових потреб на ринку.
Впровадження цифрових технологій	Підвищує ефективність управління, скорочує витрати, дозволяє працювати в умовах обмежених ресурсів, знижує ризики та збільшує швидкість обробки даних.	Забезпечення безперервності операцій навіть при зруйнованій інфраструктурі.	Відновлення бізнес-процесів через інтеграцію цифрових рішень для швидкої адаптації.
Оптимізація логістичних ланцюгів	Зменшує витрати на логістику, скорочує час доставки товарів та збільшує ефективність зовнішньоекономічних операцій.	Забезпечення стабільного постачання через нові канали доставки, зменшення перерв у логістиці.	Відновлення транспортних зв'язків і пришвидшення доставки товарів до ринків.
Розвиток митного регулювання	Прискорює митне оформлення, знижує адміністративні бар'єри, забезпечує ефективне функціонування митних процедур, що сприяє зниженню витрат та часу.	Спрощення митних процедур через цифрові системи, що дозволяє швидше доставляти товари.	Відновлення стабільних митних процедур через автоматизацію та електронний документообіг.
Інвестиції в інновації та НДДКР	Дозволяє створювати нові продукти, технології, які відповідають міжнародним вимогам, підвищує конкурентоспроможність на зовнішніх ринках.	Підвищення стійкості через створення нових продуктів і технологій для адаптації до умов війни.	Підтримка відновлення через інвестиції в нові технології та продукти для глобального ринку.
Співпраця з міжнародними партнерами	Дозволяє зберігати доступ до ресурсів та технологій, забезпечує фінансування і технологічну підтримку.	Партнерство для підтримки стабільності через нові канали поставок і фінансові інструменти.	Відновлення економіки через міжнародні інвестиції та співпрацю, інтеграція в глобальну економіку.

Джерело: сформовано авторами.

Дані таблиці дозволяють продемонструвати результати систематизації ймовірного впливу інноваційних напрямів на економічну стійкість суб'єктів господарювання державного сектору в умовах воєнного та післявоєнного стану.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Результати узагальнення підходів до визначення ролі і значення впливу фінансових інструментів та технологій на зміни характеру відносин між учасниками фінансової екосистеми дозволили підтвердити ключову роль, яку вони відіграють у трансформації сучасної фінансової екосистеми, змінюючи структуру фінансових відносин, рівень довіри та доступність фінансових послуг.

Україна має значний потенціал для адаптації до нових економічних реалій. Стратегічний розвиток експорту та імпорту в умовах війни та післявоєнного відновлення потребує комплексного підходу, що включає державну підтримку бізнесу, логістичну модернізацію, диверсифікацію торговельних партнерів, цифровізацію та розвиток промислового потенціалу. Це дозволить забезпечити стійкість економічних агентів та сприяти швидкому економічному відновленню країни.

Доведено наявність загальних тенденцій щодо збільшення частки експорту в країни ЄС, США та Азії, з акцентом на агросектор, IT та металургію. Встановлено, що в імпорті ключову роль відіграватимуть енергетичні технології, військова техніка та обладнання для промисловості. Загалом, у разі укладання нових економічних контрактів із партнерами, структура торгівлі зміниться у бік підвищення технологічного рівня імпорту та збільшення доданої вартості в експорті. Реалізація таких підходів дозволить забезпечити стійкість функціонування економічних агентів та сприяти швидкому економічному відновленню країни.

Розуміння комплексу запропонованих підходів до забезпечення фінансової стабільності дозволить проводити ефективний аналіз змін існуючих тенденцій в умовах турбулентності ринків капіталу та своєчасно приймати зважені і адекватні інвестиційні рішення.

Аналіз підтвердив, що, незважаючи на виклики воєнного часу, Україна демонструє здатність адаптуватися та зміцнювати свою економічну стійкість. Збільшення обсягів експорту, активна підтримка бізнесу та розвиток нових логістичних маршрутів є ключовими факторами у цьому процесі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Барановський О. І. Природа економічної безпеки комерційного банку. *Вісник Національного банку України*. 2014. № 7. С. 12-19.
2. Саврадим В. М. Фінансова стабільність: теоретичні обґрунтування й практичні підходи. *Наукові праці НДФІ*. 2013. Вип. 4. С. 30–37.
3. Пригара О., Ярош-Дмитренко Л. Стратегії адаптації бізнесу в турбулентному ринковому середовищі під час війни в Україні. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка*. 2023. 2(223). С. 108-114. DOI <https://doi.org/10.17721/1728-2667.2023/223-2/14>.
4. Розвиток сфери фінансових послуг в умовах турбулентності національної економіки України : колективна монографія / за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. М. В. Дубини. Чернігів : НУ «Чернігівська політехніка», 2024. 252 с.
5. Колодізев О. М., Береговий В. О. Фінансова безпека банків в умовах воєнного стану: вплив диджитал-інструментів та інновацій. *Бізнес Інформ*. 2024. № 9. С. 335-341. DOI <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-9-543-543>.
6. Звіт про фінансову стабільність. Грудень 2024 року. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2024-H2.pdf?v=12.

7. Дикань В., Фролова Н. Напрями та інструменти державної підтримки розвитку малого та середнього бізнесу в Україні у воєнний час. *Економіка та суспільство*. 2022. 38. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-38-56>.

8. Міністерство економіки України. Експорт України у 2024 році зріс на 13,4% – Мінекономіки. URL [ME.GOV.UA](https://me.gov.ua).

REFERENCES

1. Baranovskyi, O. I. (2014). The nature of economic security of a commercial bank. *Bulletin of the National Bank of Ukraine*, 7, 12–19.
2. Savradym, V. M. (2013). Financial stability: Theoretical justifications and practical approaches. *Scientific Papers of the Research Institute of Finance*, 4, 30–37.
3. Pryhara, O., & Yarosh-Dmytrenko, L. (2023). Business adaptation strategies in a turbulent market environment during the war in Ukraine. *Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Economics*, 2(223), 108–114. <https://doi.org/10.17721/1728-2667.2023/223-2/14>.
4. Dubyna, M. V. (Ed.). (2024). *Development of the financial services sector in the conditions of turbulence of the national economy of Ukraine: Collective monograph*. Chernihiv: NU «Chernihiv Polytechnic».
5. Kolodiziev, O. M., & Berehovyi, V. O. (2024). Financial security of banks under martial law: The impact of digital tools and innovations. *Business Inform*, 9, 335–341. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-9-543-543>.
6. National Bank of Ukraine. (2024). *Financial Stability Report. December 2024*. Retrieved from https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2024-H2.pdf?v=12.
7. Dykan, V., & Frolova, N. (2022). Directions and tools of state support for the development of small and medium-sized businesses in Ukraine during the war. *Economics and Society*, 38. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-38-56>.
8. Ministry of Economy of Ukraine. (2024). Ukraine's exports grew by 13.4% in 2024 – Ministry of Economy. Retrieved from <https://me.gov.ua>.

Kolodiziev Oleh, Doctor of Economics, Professor, Professor at the Department of International Trade, Customs and Financial Technologies, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics, Ukraine

Berehovyi Volodymyr, Postgraduate Student at the Department of International Trade, Customs and Financial Technologies, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics, Ukraine

Approaches to ensuring the sustainability of economic agents: the impact of new realities on export and import policy in Ukraine

Abstract

Introduction The article is devoted to the systematization of existing approaches to the analysis of the impact of financial instruments and technologies on the development of the economy in modern conditions of martial law. Ukraine has significant potential for adaptation to modern economic challenges. Effective development of exports and imports in conditions of war and post-war recovery requires a comprehensive approach, which includes state support for business, modernization of logistics infrastructure, expansion of the circle of trading partners, digitalization and strengthening of industrial potential.

Objective. The objective of the article is to generalize approaches to ensuring the stability of economic agents, taking into account the peculiarities of the functioning of the economy under martial law.

Methodology. The study employs methods of analysis and synthesis, formalized, abstraction and comparison.

Results. The article systematizes approaches to analysing the impact of means and technologies on the development of the national economy in modern conditions, identifies key areas of influence of the results of the implementation of

innovations with clarification of their content, directions of influence and significance. A basic scheme of interaction of participants according to the key characteristics of financial stability is presented and approaches to ensuring financial stability in conditions of turbulence in the capital markets are systematized. The understanding of the essence of the concepts of «financial stability» and «turbulence of capital markets» at the stage of development of the digitalized economy is clarified. It is proved that the innovative development of export-import activity is a determining factor in strengthening the competitiveness of enterprises and the national economy. In the conditions of globalization and rapid technological progress, the strategy of foreign economic activity must be constantly adapted by implementing modern solutions. Innovations in product diversification, digitalization of processes, optimization of logistics and improvement of customs regulation contribute to increasing the efficiency of foreign economic activity and ensure sustainable development. It has been determined that the main components of imports will be energy technologies, military equipment and industrial equipment. The conclusion of new economic agreements with partners will contribute to the transformation of the trade structure, in particular, to increasing the technological level of imports and increasing the share of products with high added value in exports. Mastering the complex of proposed approaches to ensuring financial stability will contribute to a deeper analysis of current trends in the conditions of instability of capital markets and will allow timely adoption of justified and effective investment decisions.

Keywords: financial stability; capital market turbulence; export-import activity; sustainability of state-owned enterprises; digitalization.

Cite as: Kolodiziev, O., and Berehovyi, V. (2025). Approaches to ensuring the sustainability of economic agents: The impact of new realities on export and import policy in Ukraine. *Economic analysis*, 35 (1), 178-189. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2025.01.178>